

"מפרי הארץ"

"פרשת שלמות"

"שלמות בני ישראל"

חזקוני: ואלה שמות וי"ו זו מחוברת למעלה שאמר, וירא יוסף לאפרים בני שלשים וגו'. ואלה שמות פרש"י נמשלו לכוכבים שמוציא במספר ומכניסן במספר שנאמר המוציא במספר צבאם וגו'. וא"ת היכן מצינו שמכניסן במספר, אלא י"ל מדקאמר "בשם יקרא" ש"מ בהכנסה קאמר. ואלה שמות חזר ומנאן לומר, שכולם באו מצרים ומתו שם. **הבאים מצרימה היה לו לכתוב אשר באו.**

אלא מתוך האכזריות שהיו מצרים עושים להם אחר מיתת יוסף היו נראים להם בכל יום כאילו הם באים עכשיו ולא ראו אותם מעולם. את יעקב עם יעקב. איש וביתו איש ואשתו כדכתיב מלבד נשי בני יעקב, לפי שהיה יעקב יודע בהם במצרים שהם שטופי זמה והיה ירא שמא ילמדו בניו ממעשיהם, והשיאים קודם שירדו למצרים.

בעל הטורים: ואלה שמות בני ישראל הבאים. ר"ת שביה שאפילו כשהיו בשביה "שמות בני ישראל", שלא שינו שמותם. וזהו שאמרו חז"ל (פדר"א מח) בשביל ג' דברים נגאלו ממצרים, בשביל שלא שינו שמותם וכו'. וג"כ ואלה שמות וא"ו מוסיף על ענין ראשון וימת יוסף (בראשית נ כו) ואלה שמות שצוה להם שלא שינו שמותם, ואמר להם אף על פי ששינו שמי וקורין אותי צפנת פענח (שם מא מה) אתם אל תשנו שמותיכם. [ישראל הבאים. ר"ת וס"ת מילה].

את יעקב איש. ס"ת שבת. לומר לך בשביל שבת (שמו"ר ה יח) ומילה (פס"ז שמות ו ו) ששמרו במצרים נגאלו. הפסוק מתחיל בוא"ו ומסיים בוא"ו כנגד שנים עשר שבטים. משל לבונה פלטרין בעמוד אחד ונפל וחזר ובנה בשנים עמודים ונפל. בשלשה עמודים ונפל. מה עשה בנאו ב"ב עמודים ועמד. כך אברהם ויצחק יצא מהם פסולת עד שנים עשר שבטים שלא היה בהם פסולת (יל"ש ח"א רמז קסב). וזהו ווי העמודים (להלן כז י) שהם עמודי העולם (שמו"ר טו ו).

תולדות יצחק: איש וביתו באו, רמז לשכינה שירדה עמהם, איש זה הקדוש ברוך הוא שנאמר [להלן טו ג] י"א איש מלחמה וביתו בית דינו, י"ל מה צורך להזכיר שמות השבטים שכבר הזכירם בסדר ויחי, ואמרו חז"ל [תנחומא ישן שמות ב] להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים שמוציאים במספר ומכניסים במספר שנאמר [ישע"י מ כו] המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא.

מה שהמשילו הצדיקים לכוכבים ביציאה ובהכנסה לומר שהצדיקים אינם מתים אלא לפי הנראה, שלפי האמת חיים הם שנפשותם גנוזות תחת כסא הכבוד, ככוכבים שאינם נעדרים ביום אלא למראה בני אדם, ומה שכתוב המוציא במספר צבאם הוא בלילה שמוציא הכוכבים לממשלת הלילה, ומה שכתוב לכלם בשם יקרא הוא ביום, שהקב"ה על השמים כבודו וכשקורא הכוכבים שיבואו לפניו אין מאירים בעולם השפל שזהו ביום. ורמז עוד לשלימות הצדיקים אחר מיתתם יותר מבעודם חיים, שהלילה הוא המיתה והיום הוא החיים ובלילה שהוא מיתת הצדיקים מאירים יותר מבעודם חיים, כמו שהכוכבים מאירים בלילה, אבל ביום שהוא כשהצדיקים חיים אינם מאירים הארה שלימה כמו שהכוכבים אינם מאירים ביום.

כלי יקר: ואלה שמות בני ישראל. פירש רש"י להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים וכו'. יש אומרים כי הכוכב אף על פי שאינו נראה ביום מכל מקום הוא בנמצא גם ביום, כך הצדיק לעולם הבא שנמשל ליום, יש לו מציאות ואינו נראה ואינו אבד כי אם לדורו. ויש אומרים להיפך כי הכוכב אינו נראה כי אם בלילה כך אור הצדיק זורח אחר הערב שמשו כמה דאת אמר (קהלת יב ב) עד אשר לא תחשך השמש וגו'.

ולי נראה לפי שכל עיקר שם טוב של אדם אינו ניכר כי אם אחר מותו כי בחייו אין הדבר ידוע אם ישאר בצדקתו כמו שנאמר (שם ד ב) ושבח אני את המתים, כי בחייו אין מקום לסיפור שבחו כי מי יודע אם ישאר בצדקתו. וזהו שנאמר ויוסף היה במצרים פירש רש"י שבא להודיע צדקתו שעמד בצדקתו מתחילה ועד סוף, כי סוף כל דבר הכל נשמע על כן סיפר שבחו אחר ויישם בארון במצרים, ובזה נמשלו לכוכבים הנראים אחר שקיעת החמה, כך אחר הערב שמשו של אדם נראה צדקתו אם נשאר בו עד סופו, וזה שנאמר (דניאל יב ג) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, כי המצדיק רבים אין חטא בא לידו כדי שלא יהיה הוא בגיהנום ותלמידו בגן עדן (יומא פז א), ובו מילתא דפסיקא שאורו מזהיר ככוכבים לעולם ועד אף אחרי מותו, אבל מי שאינו מצדיק רבים אינו מילתא דפסיקא שישאר בצדקו לעולם.

ספורנו: ואלה שמות. אלה הנזכרים בכאן היו ראויים להודע בשם כי כל אחד מהם ראוי להיות נחשב איש על שמו המורה על צורתו האישיית. ואלה כל ימי חייהם היו למאורות, ולא יצא הדור לתרבות רעה. אמנם אחרי מותם לא היו הצדיקים שבבניהם כל כך חשובים בעיני אלהים ואדם.

"לכבוד שבת קודש"

"מפרי הארץ"

הלכה

אורוז זויים

א' ג' שאכלו יחד ולא התחילו יחד ולא סימיו חד האם חיבים לזמן?

תשובה: אינם חיבים לזמן. (עיין סימן קצ"ג)

ב' האם רשאים לזמן?

תשובה: ברמ"א כתב שיש הידור לזמן והמג"א פליג ובג' הכריע המ"ב לזמן ובעשרה לא. (עיין סימן קצ"ג)

יורה דעה

א' שחט בהמה ונמצא עובר בתוכה האם עובר על או"ב?

תשובה: אינו עובר. (עיין בסימן ט"ז)

ב' האם מותר לשחוט העובר באותו יום?

תשובה: מותר ואם נמצאת הבהמה טריפה אסור ואם העובר גם טריפה מותר. (עיין בסימן ט"ז)

אבן העזר

א' האם בחתימת הגט יש דין לומר לשמה או סגי במחשבה?

תשובה: לכתחילה צריך לומר בפה. (עיין בסימן קל"א)

ב' התחיל לכתוב ולא אמר ובגמר החתימה אמר?

תשובה: יש מכשירים. (עיין בסימן קל"א)

חושן משפט

א' פרץ גדר בפני בהמה והזיקה האם הפורץ חייב?

תשובה: לרמב"ם חייב וכן פסק שו"ע והרמ"א פליג. (עיין בסימן שצ"ו)

ב' ומה הדין אם הבהמה נאבדה?

תשובה: חייב ויש פוטרים. (עיין בסימן שצ"ו ב"ק נה)

"קול דודי שדופק בשבת"

שפת אמת: ובמדרש אני ישנה ולבי ער כו' דופק פתחי לי כו' עמו אנכי בצרה ע"ש. דהנה עיקר הגלות הוא שהנשמה נאסר בגוף וקול דודי דופק הוא כח הנשמה שבנפשות בני"ש שמעורר האדם לפתוח כחודה של מחט בגופו שתוכל הנשמה להאיר באדם. וז"ש וימררו את חייהם כו' בחומר ובלבנים מה שהנפש שהוא החיות שבאדם הוא מוטרד כל היום בהבלי עולם. ומצד זה נמשך הגלות בפועל ממש. כי באמת בני"ש הם נשמת כל הברואים ומן הדין צריכים להיות כל האומות כפויין לבני"ש. כמ"ש אדם אתם אתם קרוין אדם לפי שיש להם נשמת אלהים חיים. אך בני"ש עצמן צריכין לשעבד ולבטל גופם אל הנשמה. וממילא יהי' הכל כסדר כמ"ש ועמדו זרים ורעו צאנכם כו' ואז הנשמה שולטת בכל הבחי'. בני"ש שולטין על האומות. ונשמת בני"ש שולטת על הגופים. והקב"ה שהוא מחי' כל הנשמות מגלה כח אלקות אל הנשמות.

אבל בדורות השפלים שהגוף עיקר והנשמה טפילה ולכן משועבד הנפש להגוף כמ"ש בנפשנו נביא לחמינו. ועם זה בא כל מיני גליות בכל המדרגות שאין הנשמה שולטת. ונסתר בחי' אלקות בעולם. וז"ש עמו אנכי בצרה. אבל הקדוש ברוך הוא הכין לבני"ש ד' מיני דביקות בשורש הנשמה לכל הד' גליות. כמ"ש במד' אחותי רעיתי כו' תמתי על ד' הגליות. שאלה הד' הם לשוני חיבה ודביקות. וזה שורש הד' גאולות כשמתעורר קול דודי ודופק הנשמה בגוף. והנה בש"ק עכ"פ מבטל כל איש ישראל הגוף בשביתה מכל מלאכה. ולכן מאיר הנשמה יתירה בגוף. ולכן הוא זכר ליצ"מ ולגאולה. וז"ש בירושלמי על שבת היום אם בקולו תשמעו זה הקול דודי שדופק בשבת.

"מפרי הארץ"

סימן צ"ג \ צ"ד

בעניין: קודם שיתפלל צריך לשהותו צריך לכיין נגד א"י, ודין הרוכב או יושב בספינה.

תשובה: מתפלל על החמור ויש מחמירים להעמיד החמור בברכת אבות ויחזיר הבהמה ג' פסיעות לאחוריה.

ז: הנוסע ברכב או באוטובוס האם יעמוד כל התפילה, מתי יעמוד לפחות, האם יחזיר פניו לא"י?

תשובה: אם אפשר יעמוד ואם א"א לפחות יעמוד במקום הכריעות כדי שיכרע מעומד ויחזיר לא"י אם אפשר לו.

ח: מ"ט איסור סמיכה ומה נ"מ בין הטעמים?

תשובה: שתפילה צריכה עמידה וי"א שצריך להיות באימה נפק"מ סמיכה במקצת שלפי הטעם השני אסור ובשעת הדחק אפשר להקל.

ט: התפלל מיושב האם יחזור להתפלל מעומד והאם צריך לחדש בה דבר?

תשובה: לא חייב לחזור ולהתפלל וכשרוצה התפלל נדבה אם בטוח שיכון בתפילתו ולא צריך לחדש דבר ובפמ"ג משמע שאין כדאי כהיום להתפלל נדבה.

י: האם מותר להתפלל בבית שיש בו ע"ז?

תשובה: אסור, אלא אם כל האזור שנמצא בו מלא ע"ז וא"א בעניין אחר.

א: כמה זמן חובה לשהות לפני ואחרי התפילה, כמה זמן ממדת חסידות, ומ"ט שהיה?

תשובה: חובה כדי הילוך ח' טפחים וממדת חסידות שעה וחומש והטעם שלא תהא נראת עליו כמשאוי.

ב: האם יש ענין להתפלל מן הסידור?

תשובה: האר"י ז"ל היה מתפלל מתוך סידור והכל לפי מה שמרגיש אדם בנפשו.

ג: האם נכון לעסוק בפלפול לפני התפילה, והאם יפסיד בגלל זה תפילה בציבור?

תשובה: לא נכון, ולא יפסיד תפילה בציבור.

ד: העוסק בצרכי ציבור האם יפסוק לתפילה?

תשובה: אם אין שם אחר שיעסוק בזה לא יפסוק.

ה: התפלל בטעות לצד אחר האם יעקור רגליו, כשמתפלל ביחיד, בציבור בבית, בביהכ"נ?

תשובה: לא יעקור אלא יעקם פניו למזרח אך כשמתפלל בביהכ"נ דאוושא מילתא יכול להפוך עצמו לצד הקהל.

ו: הרוכב על החמור האם ירד מהחמור והאם יעצור, ואיך יקיים ג' פסיעות?

מהרב אברהם טרואשוילי שליט"א

ידיעות יסודיות בתהליך התהוות הוסת והנפק"מ להלכה

תחילת היווצרות דם הנידות

הקב"ה טבע בטבע האשה שיוצא ממנה דם נדות, והנה אף שבגמ' עירובין (ק:) איתא שדם נדה הוא אחד מי' הקללות שהתקללה חוה לאחר החטא, אין הכוונה שקודם לחטא לא היתה מציאות של דם נדה באשה, שהרי אמרו שאסתכל באורייתא וברא עלמא, ומאחר ובתורה יש מצות נדה בהכרח שהיתה מציאות כזו בטבע הבריאה של האשה, כי אין כל חדש תחת השמש. ויש שפירשו שקודם הקללה היתה רואה את כל הדם ברגע אחד ובלי צער, ואחר הקללה הוא בזמן מרובה ובצער. (עי' בבן יהוידע עירובין שם ועו"א). ועכ"פ כך הוא הטבע.

והנה רגילים לחשוב שתחילת התהליך של הוסת הוא ברחם, וכמו ששינו (נדה יז:) משל משלו חכמים באשה החדר והעליה וכו' דם החדר טמא דם העליה טהור, וכפשט לשון הכתוב שמקור הדמים הוא הרחם. אבל באמת שתחילת התהליך של היווצרות דם הוסת מתחיל עוד לפני השלב שהדם מגיע לתוך הרחם, וכפי שיתבאר לפנינו יש בזה גם כמה נפק"מ להלכה, והעניין הוא שהקב"ה יצר כח מיוחד באשה (מה שאין באיש) שתפקידו לשאוב ולרכז את כל מותרי הדמים מכלל אברי הגוף אל תוך הרחם, והנה כח זה נקרא בלשון חז"ל 'מעין' (כמו מעין פתוח מעין סתום, מעין טמא ומעין טהור, וכיו"ב).

ואין הכוונה למקום שהדם עובר דרכו, אלא הכוונה לאותו הכח שמרכז ומוליך את הדם אל הרחם, ולכן נקטו בזה חז"ל לשון 'מעין' ולא לשון שביל עורק או וריד, כי מעין הוא ביטוי לעצם כח הנביעה ולא למקום שבו עוברת הנביעה, כמו שדקדק החת"ס בתשובה (יו"ד סי' קנד) ע"ש באריכות (והרבה ממה שיתבאר להלן יסודו הוא ע"פ מה שהתבאר בחת"ס שם). ולכן כל דם שנדע שהגיע לרחם שלא ע"י אותו הכח אינו נחשב לדם נידות כלל, אלא הרי זה דם האברים שיצא דרך הרחם וכאילו שהכניסו דם מבחוץ אל הרחם ויצא מפתח הרחם שפשוט שאינו 'דם נידות', אפילו שהתקיימו בו כל התנאים שיש בטומאה דאורייתא, כי דם נידות הוא רק דם שנמשך אל הרחם ע"י אותו הכח שהוא מעין דם הנדות.

והנה בזה יתבאר מה שנחלקו רב ולוי (נדה לה:) האם דם טוהר ודם נידות הוא מעין אחד אלא שהתורה טיהרתו בימי הטוהר, או שהם ב' מעיינות, שבאמת לא נחלקו במציאות האם יש שתי מערכות של עורקים וגידים שאחד שמוליך דם נידות ואחד מוליך דם טוהר, והדם שעובר בשביל

”מפרי הארץ”

זה טהור ובשני טמא, שלא מסתבר שנחלקו במציאות וגם שאפשר לברר את זה בקל, אלא ברור שהמערכת הגופנית שמוציאה את הדם נידות היא אותה מערכת שמוציאה את הדם טהור,

אלא שנחלקו האם כח הנביעה של דם טהור הוא אותו הכח של דם נידות, אלא שהתורה טיהרה את אותו הדם בימי הטהור, או שלא מסתבר שתהיה גזירת הכתוב בלי שום טעם שבימים אלו הדם טהור ובימים אלו הדם טמא, אלא בהכרח שהם ב' כוחות נביעה שונים, ולכן אין זה גזה"כ לטהר דם נידות באותם ימים, אלא שהתורה רק גילתה שבאותם ימים מקור הדם שברחם הוא מכוח מעיין אחר, וממילא הדם טהור כי אין זה דם נידות. (וע"ע בלבוש (סי' קפט סל"ב) שביקש לבאר כן גם על ימי נדה וימי זיבה שהם ב' מעיינות, ועי' בסד"ט (סי' קפד סק"ט ד"ה ומידי) שתמה עליו ואכמ"ל).

כדי לחדד יותר נקודה זו יותר, נציין לכמה נידונים שנזכרו בפוסקים התלויים בהקדמה זו.

[א] הנה בשו"ת פנים מאירות (ח"א יו"ד סי' יב) האריך לבאר שגם אם יש לאשה מכה באבריה הפנימיים, אם דם המכה נבלע בשאר האברים ומשם בא להרחם הרי זה דם נדות גמור, אף שמקורו הוא מהמכה, כי כל דם נידות כך היא דרכו ששואב דם מכל האברים אל הרחם, ומה איכפ"ל אם מתחילה יצא מהמכה מאחר שנבלע באברים קודם שבא לרחם, ורק אם הדם נכנס לרחם בלא שנבלע תחילה בשאר אברים הרי זה נחשב לדם מכה, כי אין כאן נביעה של מעיין הנידות ששאב את הדם אל הרחם ע"ש (והסד"ט (סי' קפז ס"ק יא) הביא דבריו ורצה לדחות מדקדוק לשון הש"ס שגם אם נבלע באברים חשיב דם מכה, אלא שסיים שא"א לדחות בלי ראייה ברורה, ונראה שלמעשה הסכים לאסור ע"ש).

[ב] עוד דנו הפוסקים באשה שנתנו לה מנות דם ויצא לה דם מהרחם האם נחשב לדם נידות, ותלוי בנידון הנ"ל, האם הדם נבלע תחילה במחזור הדם ובאברים או שקודם שהספיק להיבלע הגוף דחה אותו החוצה וא"כ אין זה דם נידות, כי לא הגיע לרחם מכח אותו מעיין של דם נדות (עי' שו"ת שבט הלוי ח"ז סי' קמח ובשו"ת שבסו"ס נטעי גבריא אל על נדה סי' ט ובס' שאלת משה ח"ג מש"כ בזה).

[ג] עוד דנו הפוסקים באשה שיש לה חולי הטחורים שהפסיקו לזוב במקומם ויוצאים עתה מהרחם האם נחשב לדם נידות כי יצא מהרחם או נחשב לדם מכה כי הכח המוליך את הדם נידות אינו אותו כח אף אם יוצא דרך עורקי הנידות. (עי' שו"ת חת"ס שם, וע"ע בשו"ת רעק"א סי' סא ובשו"ת נודע ביהודה יו"ד סי' מט. ומדברי הגרעק"א שם נראה דס"ל שא"צ ממש שהדם יגיע לרחם מחמת המעיין, אלא רק שיעבור דרך עורקי הנידות ודלא כהחת"ס. וצ"ע איך יפרש פלוגתא דרב ולוי הנ"ל ואכמ"ל).